

EŻAMIJIET ANNWALI TAL-ISKOLA SEKONDARJA 2009

Direttorat għal Kwalità u Standards fl-Edukazzjoni

Taqsimat tal-Assessjar Edukattiv

L-EWWEL SENA**STORJA****HIN: Siegħa u nofs****1. Qabbel dawn il-kliem. L-ewwel wahda għet mogħtija bħala eżempju**

1	Muhammed		Harba ta' Mawmettu
2	Mekka		Bidu tal-poplu Lhudi
3	Il-Heġira		Imperatur Ruman
4	Ramadan		Ir-religjon Nisranija f'Malta
5	Abram		alla tax-xemx Eġizzjan
6	Kostantinu		l-Art Imqaddsa
7	Il-Palestina		l-Ipoġew ta' Hal Saflieni
8	San Pawl		Perjodu ta' sawm għall-Misilmin
9	Is-Siġra tal-hajja	1	Profeta tal-Iżlam
10	Ra		Re tal-Eġizzjani
11	Farawni		Belt Għarbija

(1x10=10 marki)**2. Ikteb jekk hux VERU jew FALZ**

2.1. Insibu fdalijiet ta' torri Ruman f'Għawdex.

2.2. Insibu fdalijiet Rumani f'Ta' Kaċċatura.

2.3. Iċ-Ċippus huwa fdal ta' żmien ir-Rumani.

2.4. F'Malta nstabu żewġ ċippi.

2.5. Iċ-ċippu huwa magħmul mill-bronż.

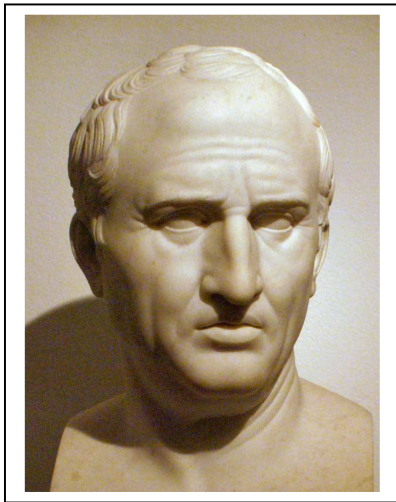
2.6. Fir-Rabat (Malta) instabu xi katakombi.

2.7. Fil-katakombi kien isir id-dfin.

- 2.8. F'Malta nsibu teatru ta' żmien ir-Rumani. _____
- 2.9. Ir-Rumani bnew banjijiet f'Għajn Tuffieħa. _____
- 2.10. Fir-Rabat (Malta) hemm Mużew ta' fdalijiet Rumani. _____
- 2.11. Melkart huwa wiehed mill-allat Rumani. _____
- 2.12. Ir-Rumani baqgħu sejrin safejn illum hemm ir-Russja. _____
- 2.13. Ir-Rumani bnew akwadotti għall-ilma. _____
- 2.14. Fil-Kolossew kien isir il-ġlied tal-gladijaturi. _____
- 2.15. Il-Lhud kienu l-ewwel ġens li emmen f'Alla wiehed. _____

(1x15= 15-il marka)

3. Hares lejn l-istampa u wieġeb il-mistoqsijiet

Dan huwa Ċicerun. Kien Ċicerun li ddefenda lill-Maltin kontra Kajju Verres. X'kien għamel Verres li dejjaq 'il-Maltin?

_____ (2 marki)

3.2. Kajju Verres kien (pretur, konslu, ġeneral) tal-gżejjer Maltin. (marka)

3.3. Spjega kif spiċċat il-ġrajja ta' Kajju Verres.

_____ (2 marki)

3.4. Instabu xi fdalijiet Rumani ddedikati lill-allat pagani wara l-miġja ta' San Pawl f'Malta. X'juri dan? Aqta' s-sinjal taht **tnejn** tajbin.

- (a) Il-Maltin kellhom flus x'jistgħu jonfqu fil-bini ta' aktar tempji.
- (b) Mhux il-Maltin kollha saru Nsara wara l-miġja ta' San Pawl.
- (ċ) Xi Maltin baqgħu jemmnu fl-allat pagani.
- (d) San Pawl qal lill-Maltin biex jaduraw lil Alla bil-mohbi.

(2 marki)

3.5. X'taħseb li tfisser il-kelma 'MELITAION' li nstabet minqusa fuq xi muniti?

_____ (marka)

3.6. X'jissegħu l-gwerer bejn ir-Rumani u l-Kartaġiniżi?

_____ (marka)

3.7. F'liema gwerra l-gzejjier Maltin għaddew minn taht idejn il-Kartaġiniżi għal għand ir-Rumani?

_____ (marka)

3.8. X'taħseb li tfisser il-kelma 'GAYLITON' li nstabet minqusa fuq xi muniti?

_____ (marka)

3.9. Iċ-ċittadini Rumani kienu jissegħu ('cives', 'cittadines', 'civitines'). Aqta' sinjal taht it-tajba.

(marka)

(Total 12-il marka)

4. Aqra s-silta u wieġeb il-mistoqsijiet

"Madwar tmien mitt sena qabel Kristu, il-Mediterran kien miżgħud b'nies magħrufa bħala l-Feniċi. L-imkejjien fejn għex dan il-ġens huma bejn wiehied u ieħor il-Libanu tal-lum. Fih kien jiġbor ħames postijiet magħrufa fil-qedem bħala Tripli, Biblos, Bejrut, Sidon u Tīru. Imdawrin bil-muntanji, l-art nieqsa mill-ilma, dawn in-nies sabuha iebsa biex jiehdu ħsieb l-art u ma kellhomx haġ'oħra x'jagħmlu għajr li jittgħu ħarsithom lejn il-baħar. Mill-muntanji tal-qrib setgħu jaqtgħu u jgħorru z-zkuk ta' siġar taċ-ċedru għall-bini tax-xwieni."

(Ġrajjet Malta, vol. 1)

4.1. Aqta' sinjal taht post f' Malta fejn instabu fdalijiet tal-Feniċi.

(Hal Qormi, l-Imsida, Tas-Silġ, il-Fawwara)

(marka)

4.2. Għaliex taħseb li l-Feniċi baħħru ħafna l bogħod minn pajjiżhom?

_____ (marka)

4.3. Il-Feniċi kienu jinnegożjaw drapp ta' kulur sabiħ li kienu jiżbgħuh b' likwidu speċjali. Ta' liema kulur kien dan id-drapp?

_____ (marka)

4.4. Il-kulur ta' dan id-drapp, il-Feniċi kienu jgħibuh minn:

(bebbuxu tal-baħar, fjura li tikber fil-Libanu, id-demmi ta' għasfur speċjali)

(marka)

4.5. Ħafna mill-fuħħar ta' żmien Puniku nsibuh (fil-Mużew tal-Kon-katidral, fid-fid-Domus Romana, fil-Mużew tal-Arkeologija, fil-Mużew tal-Arti).

(marka)

4.6. Aqta' sinjal taht iż-żewġ allat li kienu jaduraw il-Kartaġiniżi.

(Ġunone, Astarte, Melkart, Ercole, Proserpina)

(2 marki)

4.7. Il-Feniċi kienu jbaħħru billi jużaw (il-boxxla, il-kumpass, il-pożizzjoni tal-istilel).

(marka)

4.8. Il-Feniċi waqqfu belt fl-Afrika ta' Fuq li saret magħrufa bhala (Alġerija, Libja, Kartaġni, Marokk).

(marka)

4.9. Il-Feniċi nqadew bil-gżejjer Maltin biex (ikollhom stazzjon għall-merkanzija, minn Malta jattakkaw postijiet oħra, jiehdu l-flus tal-Maltin).

(marka)

(Total 10 marki)

5. Hares lejn l-istampa u wieġeb il-mistoqsijiet

Din hija stampa ta' teatru Grieg fil-belt ta' Sirakuza fi Sqallija.

5.1. Il-Griegi mexxew 'il quddiem it-teatru. Aghmel sinjal taht **erba'** oqsma ohra li l-Griegi kattu l-interess fihom.

(il-matematika, għied bejn il-gladjaturi, il-politika, l-isports, l-informatika, it-tbahhir, l-arkitettura)

(4 marki)

5.2. X'kienu jissejhu l-ibliet Griegi? (Minn dil-kelma harget il-kelma *politika*)

_____ (marka)

5.3. Sirakuza kienet kolonja tal-Griegi. X'tifhem bil-kelma kolonja?

_____ (2 marki)

5.4. Għaliex tahseb li kien isir il-Logħob Olimpiku fi żmien il-Griegi?

- (a) għax kienu jhobbu jaraw l-isports.
- (b) għax riedu jagħmlu xi attivita` biex jgħaddu ftit żmien.
- (c) biex jaraw liema belt kellha l-aħjar atleti.
- (d) biex jagħtu qima lill-allat tagħhom.

(marka)

5.5. Għaliex dan il-logħob kien jissejjah 'Olimpiku'?

- (a) għax min ivvintahom kien jismu Olimpu.
- (b) għax l-allat kienu jgħixu fuq il-muntanja Olimpu.
- (c) għax l-ewwel logħob kien intrebah mill-belt ta' Olimpu.
- (d) għax Olimpu kien l-alla tal-isport.

(marka)

5.6. Il-Griegi kienu jistudjaw il-problemi u l-ħsibijiet tal-bnedmin. Aghmel sinjal taht it-tliet filosofi kbar Griegi tal-Qedem.

(Alexander, Aristotli, Omeru, Sokrate, Pizia, Platun)

(3 marki)

5.7. Barra minn teatri (bhalma rajt fl-istampa), aqta' sinjal taht **tllet** fdalijiet li hallewna l-Griegi. (statwi, supermarkets, gyms, tempji, vazuni tal-fuħħar, grawds tal-futbol)

(3 marki)

(Total 15-il marka)

6 Wieġeb il-mistoqsijiet

6.1. Semmi t-**tllet** reliġjonijiet prinċipali li ħarġu mir-reġjun tal-Mediterran.

_____ (3 marki)

6.2. Kif insibuha l-ħaġra li kienet fuq il-qabar ta' tfajla Musulmana li nstabet f'Għawdex?

_____ (marka)

6.3. Semmi **zewġ** affarijiet li kienu jsiru mill-fuħħar fi żminijiet imġhoddija.

_____ (2 marki)

6.4. Liema alla kienu jaduraw in-nies tal-gżejjer Maltin fiż- żmien Preistoriku?

_____ (marka)

6.5. Qabel ma bdew jintużaw il-flus, kif kien isir in-negozju bejn in-nies?

_____ (marka)

6.6. Għaliex kienu importanti l-għerien għan-nies ta' Żmien il-Ħaġar?

_____ (marka)

6.7. Fi żmien ir-Rumani, il-patrizji kienu s-sinjuri u l-plebej kienu _____. (marka)

6.8. L-Eġizzjani, minflok ittri kienu jiktbu billi _____. (marka)

6.9. Fejn nafu li l-Egizzjani kienu jemmnu f'hajja wara l-mewt?

(2 marki)

6.10. Liema post ifakkarna fil-ġlied tal-gladijaturi f'Ruma?

(marka)

6.11. Kif solvew il-problema tal-provista tal-ilma r-Rumani?

(Aqta' sinjal taht it-tajba)

- (a) kienu jgħorru l-ilma f'reċipjenti tal-fuħħar.
- (b) għamlu sistema li biha biddlu l-ilma baħar f'ilma helu.
- (ċ) bnew akwadotti

(marka)

6.12. Aqta' sinjal taht it-**tl**iet postijiet fejn xterdu r-Rumani.

(L-Ingilterra, Franza, Iċ-Ċina, L-Indja, l-Amerika, il-Ġermanja, Kuba)

(3 marki)

(Total 18-il marka)

7. Ikteb paragrafu ta' mhux inqas minn 5 sentenzi fuq TNEJN minn dawn is-sugġetti:

7.1. Iċ-ċivilta` li hallew warajhom l-Egizzjani.

7.2. L-allat tal-qedem.

7.3. Id-dħul tal-Kristjaneżmu f'Malta.

7.4. Il-Feniċi.

7.5. Ir-Rumani f'Malta

(10x2=20 marka)